

INHOUD

• Eigen cirkel	11
• Voorwoord 1	13
• Voorwoord 2 – De mens als rupsje of als vlinder?	17
• Voorwoord 3 – Verliefdheid	19
Hoofdstuk 1 – Windrichting	23
• De weg terug	25
Hoofdstuk 2 – Thuis	29
• Tuin van de Wolf	29
• De kikkerpoel 1.0	32
• Een muzikale nacht	33
• De kikkerpoel 2.0	34
• De vlinderstruik	35
• De schone slaapster	36
• De Torteltuin van Noordwijkerhout – een ode aan het oude Sint Bavo terrein	37
• De achtertuin van Noordwijk	39
Hoofdstuk 3 – Tuin	43
• Met handen in het haar de aarde	43
• Verhuisbericht	44
• De donzige slapers	45
• Het gladiatorengevecht	46
• Meisje	49
• Supermarkt	50

• Bloemetjes en bijtjes	50
• Inbraak	52
• Koningin Salvia	52
• Mijn plantenapotheek	53
• Het insectenhotel	56
• Klein diertje, grote functie	58
• Kleintje	58

Hoofdstuk 4 – Seizoenen **61**

• De vier seizoenen	61
• De eenvoud van geluk	63
• Koud neusje	63
• Koude voeten	64
• Het is blauw	64
• De cirkel van het leven	66
• Inchecken bij hotel De Grote Beer	68
• Kus van de zon	70
• Witte winterjassen	72
• ROT EENS OP!	74
• Kiemkracht	76
• Oud hout	78
• Krachtig!	83
• STOP!	85

Hoofdstuk 5 – Vogels **89**

• Vogelpret	89
• De billen van de groene specht	92
• K(h)auw van jou	94
• Liefde in de nacht	95
• De imitator	96
• Drummer uit de band	99
• ‘Vrede’ in de lucht	100
• Maak plaats voor het winterkoninkje	102

- De blauwe illusie 104
- Het kleinste wonder van het nieuwe jaar 107

Hoofdstuk 6 – Zee, duin en strand 113

- Het seksleven van de Noordzee 113
- Samenwonen 118
- Koffie met zand 120
- Tussen drie werelden 121
- Pijlsnel 124
- Het dronken koor 127
- Kever doet mee aan F1 race 127
- Konijnen 128
- Myxomatose 130
- De Plastic Draak 132
- De magische zee 134
- De vliegende zwerver 136
- Vos 138

Hoofdstuk 7 – Het buitenleven 143

- Schijtlijster 143
- Het huisje in het bos, een wandeling door de tijd 147
- Coconnetje 152
- Het oudste beroep ter wereld 153
- Teek it off 158
- Pionierseiland 160
- Alleen op een eiland 163
- Baby-eik 164
- Tondel, dat zit wel pluis 165
- Wilde peen 169
- Hoofd versus hart 171
- Verdwaalde ziel 176
- Het mes 177
- De kip 179

- Stilte 182
- Min 5 graden, maar een warm hart 183
- Zwarte deken 185

Hoofdstuk 8 – Sporen 189

- De raadsels van de natuur 189
- Klompje goud 190
- Waar is das? 192
- Spin 195
- Het geluid 196
- Beukennotjes 198
- SHIT happens 200
- De mier en de pissebed 203
- De fietsbrug 205
- De verloren ‘schat’ van Ketelplaat 205

Hoofdstuk 9 – Factor tijd 213

- Puntjes op de i 213
- Tijd onder onze voeten 216
- Hanami 221
- Lentezoen 225
- Stenen tijdperk 226

Tot slot 231

- Het leven zelf 231
- Inspirerende bronnen waarin ik mij heb verdiept tijdens het schrijven van dit boek 235

EIGEN CIRKEL

'It has been said that something as small as the flutter of a butterfly's wing can ultimately cause a typhoon halfway around the world.'

– CHAOS THEORY –

Beste lezer en natuurliefhebber. Je hebt een stukje natuur in handen, ga er zorgvuldig mee om. Lang heb ik getwijfeld of ik mijn boodschap op papier wilde zetten. Tenslotte kost het drukken van een boek ook weer veel papier. Maar er gaat niets boven het lezen van een écht boek. Een boek om in je handen te hebben, heeft voor mij nog altijd de voorkeur boven een e-book. Zeker omdat de boodschap in dit boek ook gaat om de verbinding met de natuur buiten je beeldscherm.

Als natuurliefhebber herken je het wellicht wel dat je het liefst de hele natuur op je schouders wilt nemen om haar te beschermen, maar de vele veranderingen zijn in een rap tempo gaande en je kunt niet de hele wereld op je schouders nemen. De natuur is het thuis van ons allemaal, maar helaas zijn zaken als massale bomenkap, windmolenparken, afval en milieuvervuiling en sterfte en bedreiging van diersoorten de alledaagse werkelijkheid geworden. De klok tikt door. Om die reden adviseer ik iedereen om te strijden voor de natuur binnen zijn of haar eigen (bebouwde) cirkel, of dit nu de bebouwde kom, het dorp, de stad of een natuurgebied is. Streef slechts naar datgene waar je écht verandering in kunt aanbrengen. Kies de

onderwerpen waar je écht voor wilt strijden, en blij vooral binnen je eigen cirkel werken en leven.

Ik wil niet zeggen dat de bosbranden, bomenkap in het regenwoud, extreme droogte of natuurrampen op andere continenten niet belangrijk zijn voor ons, integendeel. Wij vergeten vaak dat we maar een beperkt aantal taken op ons kunnen nemen, ondanks dat we een intelligente diersoort zijn. Je kunt zelf heel veel bereiken en anderen bewust maken binnen je eigen cirkel. Om een bijdrage te leveren aan de natuur, de gedrukte exemplaren van dit boek te kunnen compenseren en onze eigen cirkel een stuk groener te maken, zal ik jonge berkenboompjes kweken met gecertificeerd zaad van Staatsbosbeheer en op zoek gaan naar plekken waar ik deze bomen kan planten. Je kunt via mijn site zelf ook een zakje bestellen zolang de voorraad strekt. Het zou mooi zijn als iedere lezer van dit boek de zaden opkweekt tot boompjes en die met elkaar plant. Zo creëren we samen het 'vlindereffect' en kun je iets goeds doen voor de natuur binnen je eigen cirkel. De complete zaai-instructies zijn te vinden op mijn website.

VOORWOORD 1

‘... Treat all men alike. Give them all the same law. Give them all an even chance to live and grow ... Let me be a free man, free to travel, free to stop, free to work, free to trade where I choose, free to choose my own teachers, free to follow the religion of my fathers, free to talk, think and act for myself – and I will obey every law or submit to the penalty.’

– CHIEF JOSEPH –

Thuiskomen is voor mij in al mijn ‘zijn’ het *buiten leven*. Hiermee bedoel ik niet zomaar een dagelijks ommetje in de wijk of stad, maar dat oergevoel ervaren dat naar boven komt wanneer ik buiten ben en leef met de natuur, de elementen: vuur maken, koken op vuur, hier en daar snoepen uit de natuur en zonder al te veel spullen kunnen ontspannen en in de buitenlucht slapen. Elke vrucht die ik pluk, is een sappig geschenk, elk kruid dat ik oogst, streelt mijn zintuigen, ieder zaadje dat ik plant, voedt mij.

Voor mij voelt leven in mijn sociale huurwoning meer als een verplichting. Er is in mijn beleving weinig sociaals aan om tussen burens met stenen tuinen te wonen. Een woning hebben wordt gezien als iets vanzelfsprekends, maar het is een luxe. Een adres, een telefoonnummer, een e-mailadres en een document met foto dat aangeeft wie ik ben. Het hoort er nu eenmaal bij, wanneer ik wil leven in deze samenleving, want anders ben ik een vrijbuiters. Het vertelt echter niets over wie ik

werkelijk ben of wie we werkelijk zijn. ‘Run my name through your computer (...) but you’ll still know nothing ’bout me’, zingt Sting in *Nothing ’Bout Me*.

Zonder documenten mag ik niets en kan ik niets. Dit zijn de regels die al eeuwen oud zijn. Zo is het leven nu eenmaal geworden. Maar gelukkig zijn er plekken waar niemand oordeelt en waar je gratis heen mag reizen. Er zal niemand oordelen, simpelweg omdat alles gelijk is op deze plekken. Dat die reis eenzaam kan zijn, ervaar je pas als je zelf de reis zult gaan maken. Soms is dat niet letterlijk eenzaamheid omdat je alleen bent, maar omdat je jezelf onbegrepen voelt. Juist daar begint mijn reis. De reis naar mijn eigen natuur.

In dit boek laat ik mijn telefoon en ID-kaart thuis en trek ik de deur regelmatig achter mij dicht om te pionieren. Tijdens de wandelingen in mijn eigen dorp realiseer ik mij dat we niets moeten en alles al hebben als mens, maar dat we niet beschikken over het vermogen om dit in te kunnen zien, omdat we denken met ons ego. We missen vaak een heel belangrijke vriend: de natuur. Het is wellicht een cliché, maar hoeveel mensen zijn dwalende op hun levensweg? Tot amper een jaar terug wilde ook ik de wereld gaan ontdekken en daarvoor naar de mooiste plekken reizen, maar ik ontdekte dat leven met een groente- en bloementuin mij niet alleen mijn dagelijkse kost gaf, de tuin werd naast mijn supermarkt ook een onuitputtelijke bron vol wijsheden, verhalen en vriendschappen.

Een allesomvattende quote komt van de Senegalese milieubeschermer Baba Dioum: *‘Wij mensen zullen uiteindelijk alleen datgene behoeden wat we liefhebben, we zullen alleen datgene liefhebben wat we begrijpen, en we zullen alleen datgene begrijpen wat ons wordt geleerd.’*

Met dit boek hoop ik bij jou de liefde op te wekken voor al die kleine details in de natuur. Struin mee en verwonder jezelf. Zodat je als mens nooit meer alleen hoeft te zijn, waar je ook bent op de wereld. Je hebt altijd de natuur om je heen. Deze reis

begint gewoon in je eigen tuin, maar gaat heel ver terug naar verhalen die onze voorouders al vertelden, naar kennis die door de technische wereld in een rap tempo verloren is gegaan. Hoe ver staan we inmiddels van de wildernis af?

1

WINDRICHTING

*'How can you buy or sell the sky (...)? If we do not own
the freshness of the air and the sparkle of the water, how
can you buy them?'*

– CHIEF SEATTLE –

Terwijl ik omhoogkijk en de wolken aan mij voorbij zie gaan, vraag ik mij af hoelang de lucht al als vanzelfsprekend wordt beschouwd. Die is er 'gewoon' om ons heen, maar zelfs de lucht wordt nu verkocht. Ik heb er nooit zo bij stilgestaan dat er zelfs een strijd zou zijn om wie de lucht zou bezitten, maar de 'lucht' wordt voor miljarden verkocht aan telecombedrijven. Ik hoorde er ook nooit iets over. Snel internet in Nederland wordt tegenwoordig als net zo vanzelfsprekend beschouwd als de lucht die we inademen. De lucht die voorheen alleen door de vogels werd beheerst, is nu een onzichtbaar netwerk van frequenties geworden. Zodat wij gebruik kunnen maken van internet, luchtvaart en telefonie.

Hoe kan het zijn dat we na al die jaren niet meer luisteren naar de woorden van 'the great chiefs'? Hun wijsheden zijn niet verloren gegaan, maar ze raken in de vergetelheid, bedolven onder een dikke laag stof. Stof dat uit alle windrichtingen

waait over ons land. De wind laat de voetsporen van onze families en voorouders verdwijnen, maar hun woorden zijn nog altijd te horen in de wind. Juist daarom fascineert ieder wezen dat zo nauw verbonden staat met Moeder Natuur mij zo, dat ik een opwelling voel vanuit iedere cel in mijn lijf. Het is een ongelofelijke honger die gevoed wordt door nieuwsgierigheid en herkenning, en die mij tegelijk weemoedig maakt. Er wordt door de maatschappij niet vaak meer de taal gesproken van onze voorouders, en we zijn vergeten de moeite te doen om écht te luisteren naar hun wijsheden.

Wat mij fascineert aan natuurvolkeren zijn hun eigen taal, hun gewoonten en rituelen. Ze spreken met hun hart en begrijpen de taal van de natuur. In alle volkeren op de wereld zie je een aantal tradities en rituelen terugkomen. De natuurvolkeren uiten zich door middel van dans en zang, en het gebruik van symbolen en medicinale kruiden.

Ik ben niet overal geweest op de wereld, maar ik ben net als iedere lezer van dit boek wel ‘ergens’ geweest in het westen, oosten, noorden of zuiden. De kennis en de verhalen die ik deel, komen vanuit alle windrichtingen, soms dicht bij huis en soms een stukje verderop. Mijn woorden vormen kleine puzzelstukjes van herinneringen, ontmoetingen en emoties die de wind met zich meedraagt, tot de dag dat ik mijn laatste adem uitblaas en die teruggeef aan deze wind. Het instinct van de mensen is vervaagd geraakt door bezittingsdrang. Zelfs nu, in een tijdperk waarin er nog slechts 30 procent wilde natuur is op de wereld, regeert het materialisme en de hebzucht.

Op deze kleine planeet is de menselijke bevolking maar een miertje. De wind kan ons in een ogenblik omverwaaien, de zee kan ons overspoelen. In dit boek schrijf ik vaak ‘de moderne mens’, want in mijn ogen zijn we allemaal schuldig aan de huidige omstandigheden van deze aarde. Toch is er gelukkig een groot deel van de mensheid dat er niets aan kan doen, zij worden onderdrukt, of meegesleurd in de hedendaagse maatschappij.

Daarnaast zijn er ook mensen die zich hebben losgerukt van dit leven en proberen een nieuw bestaan op te bouwen. Zij reizen met de wind en de zon, op zoek naar nieuw land en een nieuwe plek om hun voorouders te eren. Is het niet gek dat we allemaal een fotootje van onze overleden familieleden hebben, vaak met een kruisje of een kaarsje erbij, maar zelden denken aan de ouders van onze ouders en daar weer de ouders van? Tenslotte hebben zij ons zo veel geleerd.

De weg terug

Nadat ik op grijze, koude septemberdagen had rondgedwaald door de Zweedse bossen, realiseerde ik mij dat we met ons allen verdwaald zijn op deze aarde. Met een kampgenoot zocht ik naar boleten en cantharellen, toen we een Zweedse man met een mandje vol verschillende paddenstoelen tegenkwamen. De man merkte onze nieuwsgierigheid naar de inhoud van zijn mandje op en liet ons de geplukte zwammen en paddenstoelen zien. Hij legde ons uit dat sommige paddenstoelen zo op elkaar lijken, dat het verschil in groeiwijze – de manier waarop de paddenstoel uit de grond groeit – een kwestie van leven of dood kan betekenen. Hij liet ons twee bijna identieke paddenstoelen zien. ‘Deze is giftig en deze is gedroogd eetbaar’, vertelde de man in gebrekkig Engels. Daarna keek hij op en in het rond, alsof hij iets zocht. ‘Je kunt hier beter niet verdwalen, in Zweden is geen zon nu, het bos lijkt al snel overal op elkaar. Jullie kunnen beter teruggaan’, zei de man en hij verdween geluidloos in het donkere sparrenbos. Beteuterd keek ik naar onze kleine portie zwammen. De man had gelijk, ik zou niet weten waarop ik mijzelf hier kon oriënteren, op de windrichtingen? Plotseling voelde ik mij heel klein, nietig, dat ik mij niet kon laten leiden door de wind, de sterren en het bos. Wij beseften toen dat onze kennis amateuristisch was, en dat we nog zo veel konden leren over de ‘taal’ van de Zweedse natuur.

Lang voordat er kaarten bestonden, wisten onze voorouders de weg te bepalen aan de hand van de sterren, de maan en de zon, en door het landschap te lezen. Die feestverlichting boven ons hoofd had vooral voor de reizende volkeren een grote betekenis. Zij gaven de sterren namen, en die kennis werd doorgegeven van generatie op generatie. Toen ik kind was, hingen mijn moeder en ik weleens uit het grote raam, op zoek naar de Grote Beer. Mam zei toen vaak dat het net leek alsof de hemel de mazelen had. De Grote Beer is het bekendste plaatje boven ons hoofd. Wanneer ik op heldere nachten buiten slaap en de Grote Beer zie, voel ik mij verbonden met alles. Toch moet er ooit iemand ontdekt hebben dat de sterren je de weg kunnen wijzen. Niemand kent de weg terug naar huis zo goed als de natuur zelf. Het zal altijd een groot raadsel blijven, de kennis van de oude volkeren zoals de Egyptenaren en de indianen, of van de dieren. Vandaag de dag rekenen we op onze apparaatjes die communiceren met de satellieten.

Eerst in Zweden en later op de Veluwe merkte ik al gauw dat ik echt een ‘meisje aan de kust’ ben. Want als je net zoals ik bent opgegroeid aan zee, dan weet je wel waar de zon verdwijnt en waar die opkomt. Je weet dat de wind vaak vanuit zee waait, maar de donkere bossen vormen een heel verhaal. Ik maak altijd een ‘natuurlijke map’ in mijn hoofd, waarbij ik herkenningpunten in het landschap probeer te onthouden. Zoals een zandpad, wildwissel, uitkijkpunt, kunstzinnige omgevallen bomen, stenen rotspartijen of de stroming van de rivier.

In de duinen gaat dat al makkelijker. Niet omdat ik op het hoogste punt de zee kan zien, maar omdat het hier een stuk aangenamer is om het landschap te lezen. Juist door de wind hebben de duinen veel verschillende kleine ‘klimaatjes’ die onderdeel zijn van één groter geheel. Dat prachtige heuvelachtige landschap, verstopt achter de zee, maakt een wereld van verschil. Zo laat ik graag de verschillen zien tussen noord- en zuidhellingen. Kun je eenmaal deze verschillen onderschei-

den, dan kun je altijd de weg terug vinden uit deze ‘woestijn’. Op een zuidhelling heb ik eens op een warme zomerdag temperaturen tot 60 graden in het zand gemeten. Je begrijpt dat alles wat leeft, groeit, kruipt en zoemt in het duin zich aanpast aan deze barre omstandigheden, en dat dieren afhankelijk zijn van deze habitat. Terwijl er op de noordhellingen verrassend veel groen groeit en bloeit en het daar ook aanzienlijk koeler is. De duinen zijn altijd in beweging: er komt ‘vers’ zand bij door de stuivende wind, en dat zand wist mijn voetsporen uit, bijna sneller dan ik kan lopen. Wanneer ik hoog op een duintop sta en het landschap voor mij zie, kijk ik terug in de tijd. Het laat mij beseffen dat de duintoppen er duizenden jaren terug nog niet waren. De duinen zijn één van die dingen in het levende landschap van Nederland die continu veranderen. Juist daarom is het uniek om zo hoog op de duintoppen te kunnen klimmen.

Welke windrichting volg jij?